

*ESPLAIS DE LA GARROTXA. MÉS D'UN
QUART DE SEGLE D'EDUCACIÓ EN EL
LLEURE A LA GARROTXA*

*JOAQUIM MONTURIOL,
MARTA OLIVET i ARIADNA PAGÈS*

Resum:

finals del franquisme, les parròquies organitzen els primers campaments i colònies de les quals sorgeixen els primers esplais d'hivern. Neix el Centre d'Esplai de la Parròquia de les Fonts.

El 1984 hi ha una ruptura dels monitors amb la parròquia i els diferents grups decideixen deixar la parròquia i constituir, el 1985, el Centre d'Esplai d'Olot. A partir del 1987 l'entitat es consolida, es posen en marxa grups de joves i s'organitza el primer curs de premonitors.

Entre el 1990 i el 2001, Esplais s'expandeix i compta amb més voluntaris i més grups als barris d'Olot i pobles de la comarca. El 1994 l'entitat passa a anomenar-se Esplais de la Garrotxa. El 1996 s'obre el primer esplai per a infants i el 1997, el grup d'Esplai Diari Garbuix, amb finalitats socials. L'any 2000 lidera la primera federació d'entitats d'educació en el lleure laiques de les comarques de Girona, la Federació Ganzaià, que inclou l'escola d'educadors El Teler.

A partir del 2001 comença una fase de crisi per falta de monitors voluntaris i es tanquen diversos grups.

En els anys 2009 i 2010 hi ha hagut una certa revitalització. Han sorgit nous joves monitors voluntaris i s'han reobert grups. Avui, l'entitat està formada per 6 grups, 35 monitors i uns 300 nens i joves.

Resumen:

A finales del franquismo, las parroquias organizan los primeros campamentos y colonias de verano, que serán el origen de los primeros esplais de invierno. Nace el Centre d'Esplai de la Parròquia de les Fonts.

En 1984 se produce la ruptura entre los monitores y la parroquia y los diferentes grupos deciden abandonar la parroquia y constituir, en 1985, el Centre d'Esplai d'Olot. A partir de 1987 la asociación se consolida, se ponen

en marcha los grupos de jóvenes y se organiza el primer curso de premonitores.

Entre 1990 y 2001, *Esplais* se expande y cuenta con más voluntarios y más grupos en los barrios de Olot y pueblos de la comarca. En 1994 la asociación pasa a denominarse *Esplais de la Garrotxa*. En 1996 se abre el primer *esplai* para niños de 1 a 3 años y en 1997, el grupo *Esplai Diari Garbuix*, con finalidades sociales. En 2000, *Esplais* lidera la primera federación de asociaciones de educación en el tiempo libre laicas de las comarcas de Girona. Se trata de la federación *Ganzaia*, la cual incluye la escuela de educadores *El Teler*.

A partir de 2001 empieza una fase de crisis motivada por la falta de monitores voluntarios y se produce el cierre de varios grupos.

En los años 2009-2010 ha habido una cierta recuperación. Han surgido nuevos jóvenes monitores voluntarios y se han reabierto grupos. Hoy, *Esplais* cuenta con 6 grupos, 35 monitores y unos 300 niños y jóvenes.

Abstract:

Near the end of the Franco regime, parishes started organising the first summer and holiday camps for young people, which would eventually develop into the first winter *esplai* groups. Hence, The *Esplai* Center in the parish of Les Fonts (*Centre d'Esplai de la Parròquia de les Fonts*) was born.

In 1984, following a break between instructors and the parish, the various groups decided to leave the parish and, in 1985, created what would become the Olot *Esplai* Center (*Centre d'Esplai d'Olot*). From 1987 onwards, the association became established, youth groups were set up, and the first camp counselors' course was organized.

Between 1990 and 2001, *Esplais* expanded, gained more volunteers and groups were formed all around Olot's neighbourhoods and nearby villages. In 1994 the association was renamed *Esplais of La Garrotxa* (*Esplais de la Garrotxa*). In 1996 the first *esplai* for small children from 1 to 3 years old was opened, and in 1997 the *Esplai Diari Garbuix*, a group with social purposes, was founded. Three years later, *Esplais* led the first federation of entities dedicated to secular recreational education in the counties of Girona. This federation was called *Ganzaia*, and included the school of educators *El Teler*.

In 2001 the *Esplais de la Garrotxa* association suffered a crisis due to the lack of volunteer instructors, and several *esplai* groups had to be closed down as a consequence.

In recent years, and especially during 2009 and 2010, there has been a certain recovery. New young volunteer instructors have come up, allowing some of the old groups to be reopened. Today, *Esplais* is formed by 6 *esplai* groups, 35 instructors and around 300 children and young people.

ESPLAIS DE LA GARROTXA. MÉS D'UN QUART DE SEGLE D'EDUCACIÓ EN EL LLEURE A LA GARROTXA

Al nostre país, han tingut una importància molt considerable tots els moviments d'educació en el lleure, ja des d'èpoques reculades, però, especialment en els darrers anys del franquisme i també avui dia. Aquests moviments d'educació no formal, bàsicament constituïts per voluntaris, han contribuït d'una manera primordial en la formació d'un nombre molt considerable de persones.

L'educació en el lleure ha estat, tradicionalment, un dels principals complements de l'educació d'infants i joves al nostre país. Malgrat tot, sempre ha estat poc considerada o valorada dins el món educatiu, especialment abans de la configuració de la carrera d'Educació Social per part del món universitari. Com diu Jaume Trilla, doctor en pedagogia, *“quizá también sea verdad que actualmente no es ya posible una política educativa que no tome en consideración la serie de realizaciones no formales que, en muchos casos, no han nacido para otra cosa que precisamente para completar, reforzar, continuar o, en su caso, suplir ciertos cometidos escolares”*¹.

A la Garrotxa, també hi ha hagut una llarga tradició d'aquests moviments, especialment de l'Agrupament Escolta Nostra Dona del Tura. Ara, però, volem centrar l'atenció en una entitat de voluntariat i laica que ha desenvolupat la seva tasca de manera exemplar al llarg d'un quart de segle a la Garrotxa. L'entitat Esplais de la Garrotxa és hereva de l'antic Centre d'Esplai de la Parròquia de les Fonts d'Olot. Per aquest motiu, volem fer una mica de prehistòria de l'entitat per donar a conèixer els seus orígens.

Per elaborar aquest article ens hem basat en els fons documentals de l'entitat i d'alguns dels seus membres, en l'hemeroteca local i, especialment, en les entrevistes directes a una vintena dels primers monitors que van començar aquest moviment a Olot. Precisament, ha estat mentre fèiem aquestes enquestes que hem corroborat la necessitat de posar blanc sobre negre la història fràgil d'una entitat que s'esborra amb el pas dels anys en la memòria dels seus antics protagonistes. Els diversos dubtes de les persones entrevistades s'han hagut de contrastar amb l'escassa documentació que hi ha dels primers anys de l'entitat.

Ja a les acaballes del franquisme, va sorgir, a la ciutat d'Olot, una entitat amb ganes de treballar per canviar el món i fer-lo més lliure, més democràtic, més sostenible i més pacífic. D'aquella entitat, inicialment sota el paraigua de l'Església, en va sorgir una de les primeres organitzacions laiques d'educació en el lleure a les nostres comarques

i una de les que han tingut una història més llarga i destacada en aquest sector de l'educació.

LES PRIMERES MANIFESTACIONS AL FINAL DEL FRANQUISME

La situació dins d'un marc social dominat i controlat per una dictadura pot resultar inversemblant avui per a les noves generacions, però els qui ho van viure saben perfectament que hi havia moltes dificultats per fer coses i, especialment, per constituir entitats. Per sort, l'única possibilitat era fer-ho a l'empara d'un dels braços del poder del moment, l'Església. Així, van sorgir els primers grups de monitors, els primers grups d'esplai i les primeres entitats que es pogueren legalitzar sota les faldilles de les parròquies.

Olot no en va pas ser cap excepció. Tret dels Escoltes, que ja funcionaven des dels anys cinquanta, no hi havia cap altre grup de mainada. Van ser els capellans més progressistes de les parròquies catalanes (en el cas d'Olot, mossèn Salvador Batalla i Joan Nasplesa, entre d'altres) els que van iniciar els primers campaments, les primeres colònies de les quals sorgiren els primers esplais d'hivern. Cal recordar que, aleshores, l'administració pública no oferia cap servei de vacances per als nens i nenes, per tant, les parròquies van omplir un buit i van donar un servei que era necessari.

Una de les primeres sortides d'un dels grups de la parròquia

Precisament va ser fruit de l'èxit d'unes colònies d'estiu que els nens, els monitors i els pares es van posar d'acord per continuar trobant-se al llarg del curs. Això, que va tenir lloc entorn del 1974-75, fou l'embrió dels primers grups d'esplai d'hivern. Aquests grups es van anar configurant en el que seria el Centre d'Esplai de la Parròquia de les Fonts, amb seu al convent dels Caputxins d'Olot. En pujar nous joves en aquests esplais i amb la impossibilitat que tots es reenganxessin com a monitors dels grups existents, es va provocar, en certa forma, l'expansió als diferents barris. El Centre d'Esplai parroquial va créixer pels barris de la ciutat. Així, per exemple, el 1976 es va intentar obrir un grup al barri de La Caixa, però no va prosperar i el grup es va quedar als locals de la parròquia sota el nom de Grup Hi Som Tots; es va obrir un grup a Sant Miquel, i el grup Joventut també als locals de la parròquia. Dos anys després, el 1978, es va intentar obrir un grup a Sant Cristòfol i Mas Bernat, però per falta de local el grup també es va haver d'instal·lar als locals de la parròquia i va desaparèixer un any més tard per tornar a renéixer durant el curs 1981-1982. El 1982 es va obrir un nou esplai al barri de La Caixa. El curs següent, 1983-84, se'n va obrir un altre al barri de Sant Pere Màrtir. Finalment, el 1984 s'obrí un nou grup al barri de Pequín, als locals de l'antiga estació del tren. La coordinació dels diversos grups es feia des dels Caputxins a través d'un consiliari designat per la parròquia i d'una coordinadora de monitors que es constituí l'any 1981. Cada grup tenia els seus monitors, però tots depenien de la parròquia i el rector n'era el darrer responsable.

Cal dir que els diferents grups d'esplai existents a la parròquia sempre havien estat, en certa manera i a diferència dels Escoltes, bastant laics, i que el tema confessional quedava molt en un segon terme.

Amb l'arribada dels ajuntaments democràtics i la recuperació de la Generalitat, aquestes institucions van començar a organitzar activitats per als nens i joves, i a donar les primeres subvencions a les entitats existents. Es van muntar les primeres campanyes d'estiu municipals, cosa que va provocar una certa crispació amb la parròquia de les Fonts i un dilema entre els monitors, ja que podien treballar voluntàriament a les colònies de la parròquia o bé cobrant un sou a les municipals.

EL NAIXEMENT DEL CENTRE D'ESPLAI D'OLOT

Al llarg del 1984, el bisbat va enviar un nou consiliari a la parròquia de les Fonts amb una consigna bastant clara: calia reconduir els esplais parroquials en esplais confessionals. Començava un treball de conscienciació, reflexió i

debat intens entre el consiliari i els monitors dels diversos esplais. El debat era tens i els monitors no entenien per què no es podia continuar funcionant com fins llavors, és a dir, sense posar l'accent en les creences de la fe. La posició del bisbat era clara: calia que els esplais parroquials tinguessin un rerefons clarament confessional. Personalment, creiem que aquesta actitud exigent del bisbat jugava amb una certa força, ja que disposava de la carta del monopoli absolut pel que fa a entitats existents i del pes social de l'Església a la ciutat, de manera que suposem que no devien tenir cap por que es creessin grups laics per la dificultat que això suposava aleshores. Amb tot, es va acordar amb els monitors que durant l'any 1984 es treballaria el tema de la fe en les reunions de coordinació per tal d'incloure'l com un dels objectius a treballar amb els nens dels esplais a partir del curs 1985-86. Des del primer moment, hi havia monitors partidaris d'intentar fer l'adaptació que reclamava la parròquia i d'altres que, tot i no ser contraris a la parròquia, no volien canviar res de res. Els debats eren cada vegada més intensos i amb dos fronts cada cop més separats. D'altra banda, el consiliari acabava el curs i les gestions fetes no havien donat els resultats esperats, de manera que el nerviosisme, i potser la pressió, augmentaven sobre ell. Aquest estat de nerviosisme que tots van viure va fer que les posicions arribessin a enfrontaments verbals molt contraposats. D'aquesta manera, a final del curs 1984-85 hi va haver una ruptura important entre el consiliari i alguns dels monitors. Tot plegat va portar a convocar, per primera vegada, una assemblea general (amb tots els monitors dels diferents grups) fora de la parròquia i sense el consiliari, per poder discutir, amb més llibertat, la situació i les mesures a prendre.

L'assemblea de monitors va tenir lloc al llarg de l'estiu del 1985 al local del Grup d'Esplai La Caixa (actualment Gamossinos), situat al barri del mateix nom. La reunió es va fer en aquest lloc perquè era el local que menys tenia a veure amb la parròquia i on es podien sentir més lliures a l'hora de discutir què calia fer. La reunió va ser molt llarga i tensa, però l'enfrontament a què s'havia arribat amb la parròquia en els darrers dies va fer decantar la balança cap a una decisió molt difícil i arriscada en aquells anys: deixar la parròquia i intentar continuar amb els grups d'esplai per lliure. Això va comportar moments encara més tensos amb la parròquia, la qual es va quedar tot el material i les subvencions que s'havien rebut i, per descomptat, els locals de la seva propietat, de manera que un grup es va quedar sense local i va haver de fer esplai durant un parell d'anys al pati de l'Escola Malagrida.

Aquest divorci no era fàcil d'explicar ni de fer entendre a les famílies dels nens ja que, en aquells moments, la paraula de la parròquia valia molt més que

la d'uns joves monitors. Amb tot, el fet que la decisió fos unitària va fer que els pares i els nens també es possessin del costat dels monitors.

1985, UN ANY D'INCERTESA

Al llarg del 1985 es va viure un temps d'incertesa. Els grups d'esplai van començar el curs amb normalitat però sense cap empara legal. Entre els monitors va sorgir un grup que era partidari de constituir una Coordinadora de Monitors de Lleure (amb similitud a la recentment creada Coordinadora de Monitors Esportius). La voluntat era oferir serveis als ajuntaments i les escoles, i d'aquesta manera obtenir també uns petits ingressos personals. L'altre grup de monitors eren més partidaris de seguir treballant voluntàriament en els esplais com ho havien fet sempre. Cada grup treballava pel seu cantó per informar-se i preparar uns possibles estatuts. Finalment, la majoria va aprovar constituir un centre d'esplai laic i independent que abracés els diferents grups, i es va aprovar deixar de banda la Coordinadora de Monitors de Lleure. L'Ajuntament va cedir un local petit a les antigues escoles de Sant Pere Màrtir on es van instal·lar les oficines i on es reunia, cada divendres al vespre, la coordinadora d'Esplais (una reunió amb monitors de tots els grups).

Els locals dels esplais, inicialment, eren molt precaris

Els grups van haver de començar de nou, ja que no disposaven d'arxiu, documents, estatuts, material... i, com hem dit, fins i tot algun grup es quedà sense local on fer esplai. Una comissió treballava per redactar uns estatuts nous i en una assemblea general, celebrada el dia 19 d'octubre del 1985, es constituí formalment l'entitat Centre d'Esplai d'Olot, amb David Costa (e.p.r) com a primer president. Tot i així, hi ha una segona acta fundacional amb data de 8 de febrer del 1986, que és quan s'acabaren els estatuts i s'enviaren a la Generalitat. El juliol del 1986 la Generalitat va incloure l'entitat al registre d'associacions.

Malgrat el trencament amb la parròquia, les coses van sortir prou bé i, a poc a poc, es van anar posant al seu lloc. Tots els nens i nenes i els seus pares van fer costat a la decisió presa per aquells joves monitors i l'Ajuntament també els va oferir el seu suport. Els grups seguien funcionant i, tret del grup de les Fonts, que es quedà sense local i havia de fer esplai sota els porxos del pati de l'Escola Malagrida, la resta es van consolidar sense problemes.

A finals de l'any 1986 hi va haver un altre conflicte, aquest cop entre l'entitat Creu Roja i la seva pròpia secció juvenil a Olot. Aquest conflicte va derivar, l'any 1987, en un trencament similar al que havia patit Esplais amb la parròquia, de manera que la secció juvenil de la Creu Roja es va deslligar d'aquesta entitat mare. Com que al capdavant hi havia alguns monitors que ja havien estat prèviament a Esplais i com que amb el trencament amb Creu Roja s'havien quedat sense cobertura legal, van demanar de poder-se integrar al Centre d'Esplai d'Olot. No només s'hi van integrar sinó que van oferir una part dels seus cèntrics locals per poder-hi instal·lar les oficines de l'entitat. Així, al carrer de Sant Rafel, en un vell edifici de l'Hospital on avui hi ha consultes externes, es va obrir un nou grup d'esplai anomenat La Capsa (format pels nens i els monitors de l'antiga secció juvenil de Creu Roja) i també les oficines del Centre d'Esplai d'Olot que deixaven les antigues escoles de Sant Pere Màrtir.

El 1987 va ser un any important, sobretot pel que fa a funcionament intern, gestió administrativa de la nova entitat i organització interna dels òrgans de direcció del Centre d'Esplai d'Olot. Es va fer un gran esforç administratiu per donar forma a aquest jove centre d'esplai. Es va definir l'ideari de l'entitat, que marcava les voluntats ideològiques dels esplais laics a Olot. Cal dir que tant la parròquia de les Fonts, d'una banda, com també la Creu Roja, de l'altra, van intentar tornar a formar nous grups de joves en les seves entitats, però, malgrat els esforços, totes les iniciatives van durar molt poc i no van prosperar. Definitivament, podem dir que el Centre d'Esplai d'Olot estava ben consolidat.

A poc a poc, el Centre d'Esplai d'Olot va anar agafant anomenada i es va consolidar. Disposava de més grups i de més monitors, i organitzava activitats que el feien més conegut. Tot aquest increment també va coincidir amb un gran increment de l'activitat esportiva i amb la fundació de nous clubs a la ciutat. En aquest sentit, hi havia els nens i nenes a qui no agradava l'esport i que solien participar de l'esplai. També hi havia un volum important de nens i nenes que participaven en l'esplai però que, després, de més grans, començaven a practicar algun esport. A mesura que creixien, la incompatibilitat es feia més gran. En aquest sentit, la llibertat que es donava a l'esplai, d'assistència, de participació i d'implicació, el posava en inferioritat de condicions davant les exigències dels diferents esports. Això va fer que molts nens i monitors haguessin d'acabar deixant l'esplai per les pressions dels clubs i dels entrenadors respectius.

L'acampada al Firalet va donar molta projecció a l'entitat.

El fet de no disposar de grups de joves per als que ja tenien més de 14 anys va contribuir a la decisió comuna de crear un grup de joves únic, aprofitant l'antic local de la primera secretaria del Centre d'Esplai d'Olot, a les antigues escoles de Sant Pere Màrtir. La voluntat era que els joves dels diferents esplais, quan fessin 14 anys, passessin a aquest grup de joves únic per així contribuir, amb el temps, a la promoció de nous monitors voluntaris. D'aquest grup, en va sortir una promoció de nous monitors que s'incorporaren als grups. Ara bé, no hi va

haver nous joves que volguessin anar a aquest grup únic, ja que cadascú se sentia arrelat al seu barri o al seu grup i no volia canviar de lloc. Això va comportar que durant el curs 1988-89 ja sorgissin diversos grups de joves en els respectius grups d'esplai als barris. Per exemple, n'hi havia a Sant Miquel, La Caixa, Sant Roc i La Capsa. Posteriorment, també a l'Estació.

Els grups de joves van servir per formar nous monitors.

Aquesta fórmula dels grups de joves als barris va funcionar molt bé, ja que els seus membres se sentien més integrats al barri i a l'esplai on havien estat sempre. Sens dubte, era una bona plataforma de formació de nous monitors per continuar la tasca educativa als esplais. Com que als grups de joves només hi arribava una part mínima dels nens i nenes dels respectius esplais, calia programar activitats conjuntes entre els joves per poder ser grups més nombrosos o per poder equilibrar els sexes, etc. Aquest treball conjunt va funcionar prou bé, ja que així també es contribuïa al coneixement mutu dels joves que posteriorment treballarien de monitors als respectius esplais.

Una de les mancances que es van observar és que els joves passaven directament a ser monitors als 16 anys, sense cap tipus de formació prèvia. Fou aleshores que tres monitors de tres dels grups de joves existents a l'entitat van decidir organitzar un curs de formació que donés els coneixements i les eines

mínimes necessàries als joves que volguessin fer de monitors. D'aquí va sorgir el Curset Comarcal de Formació en el Lleure, la primera edició del qual va tenir lloc el 1989, i que encara avui es continua oferint des de l'entitat als joves majors de 16 anys. Fins avui, s'han fet tretze edicions d'aquest curs, ja que durant molts anys va ser biennal.

Els grups de joves i aquest curs de formació van ser les eines més importants que van contribuir al creixement, l'estabilitat i la continuïtat de l'entitat.

Una de les sessions de formació de premonitors.

EL MOMENT ÀLGID D'ESPLAIS DE LA GARROTXA

Totes les entitats tenen alts i baixos en funció de l'època, de l'entorn, de la situació del moment, de la resta d'ofertes similars, de les persones que hi ha al capdavant de les juntes i dels grups, etc. En aquest sentit, Esplais de la Garrotxa no és una excepció, ja que ha viscut diversos moments brillants i altres de més crítics. Però si haguéssim de definir un període especialment brillant per a aquesta entitat, seria precisament el que comprèn la dècada dels anys noranta del segle passat fins als primers dos o tres anys del segle XXI. Durant aquest període, Esplais va créixer, es va expandir, disposava de molts voluntaris, cobria totes les franges d'edat, donava servei a tots els barris i a alguns pobles de la comarca, gestionava diversos serveis, etc.

El curs 1990-1991 es va aconseguir unificar el grup d'esplai de les Fonts i el grup d'esplai de Sant Cristòfol. Cal dir que la unificació era acceptada pels monitors, per l'entitat i per l'Ajuntament, però que l'associació de veïns de les Fonts no acceptava que els nens i nenes de Sant Cristòfol anessin al nou local social de les Fonts. En definitiva, es tractava d'una discussió entre associacions de veïns i entre adults que repercutia negativament en la tasca educativa conjunta que volien fer els dos grups d'esplai veïns. Finalment, fou la imposició de l'Ajuntament la que va fer possible que els dos grups s'unifiquessin al nou local de les Fonts.

Amb el creixement de l'entitat i l'augment del nombre de monitors i de nens i nenes van sorgir nous esplais a la Vall d'en Bas (Hostalets d'en Bas) i a Sant Feliu de Pallerols. Tot plegat va fer replantejar el nom de l'entitat, i es va acordar canviar el nom del Centre d'Esplai d'Olot per l'actual Esplais de la Garrotxa. El canvi va tenir lloc durant l'assemblea general del 8 d'octubre del 1994. Precisament, també va ser la bona reputació de l'entitat la que conduí diversos ajuntaments de la comarca a organitzar les seves activitats d'estiu sota la batuta de l'entitat, començant per la Vall d'en Bas, amb casals d'estiu a Sant Privat i Sant Esteve; continuant per Sant Feliu de Pallerols, i acabant per Castellfollit de la Roca. Així, des del 1993 fins al 2000, Esplais va organitzar els casals d'estiu de la Vall d'en Bas, que van tenir lloc a Sant Esteve d'en Bas i a Sant Privat. Igualment, des del 1996 fins al 2001, Esplais va organitzar directament diverses activitats dins la campanya de vacances Estiu Riu de l'Ajuntament d'Olot. En el cas de Castellfollit de la Roca, Esplais hi va organitzar el casal d'estiu durant els anys 2001 i 2002.

Un altre dels engranatges que faltaven per completar era la formació dels més menuts, que es va fer realitat l'any 1996 amb l'obertura d'un nou esplai dedicat als infants d'entre 3 i 6 anys. Fou el Grup d'Esplai Els Petardus, que va funcionar fins al 2004, any en què es va haver de tancar per manca de monitors voluntaris. Finalment, el curs 2009-2010 aquest grup va poder tornar a obrir amb un equip de joves monitors disposats a tirar-lo endavant. Aquest esplai ha contribuït i contribueix a disposar de planter de nens petits que passen als diferents esplais existents quan fan 6 anys. Amb l'existència d'aquest grup i dels grups de joves, es tanca perfectament el cercle, ja que Esplais de la Garrotxa cobreix la franja dels 3 al 16 anys, als 16 anys ofereix formació i a partir d'aquí, la possibilitat de ser monitor voluntari.

CREACIÓ DEL GRUP D'ESPLAI DIARI GARBUIX

Esplais de la Garrotxa també pren una decisió molt important a partir del 1997. Fins aleshores, l'Ajuntament d'Olot havia tingut un esplai diari, el Centre d'Esplai El Carme, amb funcions clarament socials, al nucli antic d'Olot. En aquest esplai hi havia dos monitors que hi treballaven cada dia després de l'horari escolar i que rebien un sou indirectament sufragat per l'Ajuntament. L'any 1997 l'Ajuntament es quedà sense monitors per a aquest esplai i plantejà a Esplais de la Garrotxa si se'n volia fer càrrec. Això obrí un debat intens al si de l'entitat sobre si s'havia de començar a treballar amb personal remunerat per l'entitat o bé si s'havia de continuar treballant només amb monitors voluntaris en l'esplai setmanal de sempre. Finalment, es plantejaren unes condicions a l'Ajuntament per tal d'acceptar el repte: calia que el Centre d'Esplai El Carme desaparegués, que el nou esplai tingués un nom ben diferent i escollit per Esplais, que depengués directament d'Esplais de la Garrotxa i que l'Ajuntament oferís un nou local en un lloc diferent per tal de posar de manifest el canvi que es produïa en el servei. Així va néixer el nou grup d'Esplai Diari Garbuix, que encara funciona actualment. Si bé inicialment el grup atenia fills de famílies desestructurades i amb problemes socials, amb el temps, i pel fet de la seva situació física al nucli antic, ha anat passant a atendre, bàsicament, joves nouvinguts de la nova fornada d'immigració arribada a Olot.

Aquest nou repte va representar un canvi molt important en l'entitat, ja que, per primera vegada, disposava de personal assalariat que desenvolupava un servei educatiu professional, diari, durant tot el curs escolar. Tot plegat va obligar a reforçar, també, la part administrativa de l'entitat per poder portar tota la paperassa necessària i derivada d'aquest nou servei.

LA FEDERACIÓ GANZAIA I L'ESCOLA EL TELER

Al llarg dels anys noranta, diversos monitors d'Esplais van passar a ser formadors de l'Escola d'Educadors en el Lleure de l'Ajuntament de Girona, una escola modèlica, laica i innovadora que va representar un canvi important en la formació de monitors i directores. Pràcticament tots els cursos de monitors que es duïen a terme a Olot es feien a través d'aquesta escola. Però arribà un moment en què l'Ajuntament de Girona va decidir deixar de tenir l'escola. Com que no es tracta només de tancar les portes sinó que el que es volia era preservar la feina feta i perpetuar la continuïtat de l'escola, van arribar propostes diverses a Esplais de la Garrotxa perquè agafés la responsabilitat de fer-se càrrec d'aquesta escola. Un dels inconvenients més importants que van plantejar els monitors d'Esplais era el

fet que la seu d'aquesta escola fos a Girona. Fins i tot es va arribar a proposar de traslladar la seu social a Olot per fer-ne més factible la gestió. Mentre semblava que això anava caminant, el mateix Ajuntament de Girona va intentar trobar altres solucions que permetessin la continuïtat de la seu de l'escola a Girona. Així, en certa manera, es pressionava perquè es creés una federació d'entitats de lleure de les comarques de Girona que es fes càrrec de la nova escola. Després de molt discutir-ho en assemblea general, Esplais de la Garrotxa va accedir a liderar la primera federació d'entitats d'educació en el lleure laiques de les comarques de Girona. Juntament amb la federació gironina Enllaç i l'entitat Ei Gent de Banyoles, es va fundar la federació Ganzaia, que va ser l'eina primordial per gestionar la nova escola d'educadors, que s'anomenaria El Teler. Esplais de la Garrotxa va presidir la nova federació gironina i va participar activament en el seu desplegament pel territori. El Teler va agafar el testimoni de l'antiga Escola d'Educadors en el Lleure de l'Ajuntament de Girona i va passar a organitzar diferents cursos de monitors, directores i premonitors per totes les comarques de Girona. Amb tot, haver de gestionar una entitat des de la distància feia que els membres que anaven entrant a Esplais cada vegada se sentissin més deslligats de la federació Ganzaia. A poc a poc, es va passar de la primera línia a un discret segon terme dins de la federació. A més, a mitjan anys 2000, Esplais va viure una crisi important en el si dels seus grups, cosa que va requerir tota l'atenció i tots els esforços a tirar endavant l'entitat i els grups respectius, i Esplais de la Garrotxa es va allunyar de l'interès per la Federació Ganzaia.

La Federació Ganzaia va continuar, amb dificultats, fins al seu tancament definitiu, l'any 2009.

Curs de monitors 2009-2010.

MOMENTS DE CRISI

Del 2001 en endavant, Esplais va entrar en una fase de retrocés i replegament. El motiu principal i bàsic era la manca de relleu pel que fa a monitors voluntaris. Es feia molt difícil trobar monitors voluntaris disposats a dedicar el seu temps a l'organització, el funcionament i la gestió diària de l'entitat i dels diferents grups. Tot i que també hi havia menys nens participants per la gran diversitat d'oferta d'activitats de lleure i esportives dels darrers anys, el problema principal no era la manca de nens sinó més aviat la manca de monitors vocacionals. Entraven molt pocs monitors nous i, a més, duraven poc i s'implicaven poc en el funcionament de l'entitat. Això, juntament amb un relleu generacional al capdavant de l'entitat, va provocar l'inici d'un període de crisi que desembocà en el tancament de diferents grups d'esplai, com ara el mític Iguan-Keops, al barri de Sant Miquel; els Quivis de l'Estació, al barri de Pequín; el grup L'Esquirol, al barri de Sant Pere Màrtir; el grup d'infants Els Petardus, i el grup d'Esplai Pirandèlics, al barri de Sant Cristòfol-les Fonts. Pel que fa a la comarca, també es va tancar el grup d'esplai La Pallofa, als Hostalets d'en Bas.

A poc a poc també van anar desapareixent els diferents grups de joves, excepte un. Això feia que no arribessin joves que volguessin continuar com a monitors. És a dir, es va estroncar una de les vies principals que tenia l'entitat per nodrir-se de monitors voluntaris.

D'altra banda, a partir del 2003 es va deixar de fer el curs de premonitor de manera regular i no es va recuperar fins al 2006. Cal tenir en compte que aquesta era una altra eina indiscutible per incorporar monitors nous.

Tot i amb això, l'any 2002 Esplais de la Garrotxa va assumir una nova responsabilitat: la gestió del projecte Espai Jove Núria, adreçat a joves d'entre 12 i 16 anys, que l'Àrea de Joventut de l'Ajuntament d'Olot va posar en marxa a l'antic cinema Núria. Esplais es va encarregar de l'elaboració del projecte educatiu i de contractar i gestionar els dos educadors que es van fer càrrec del servei.

Van ser anys de tensions perquè l'entitat havia de gestionar uns serveis importants i, en canvi, no disposava de prou gent per fer anar la maquinària. Tot plegat va portar a replantejar, fins i tot, la necessitat de seguir gestionant serveis professionals com ara el Grup d'Esplai Diari Garbuix o bé l'Espai Jove Núria de l'Ajuntament d'Olot. Finalment, es va acordar continuar aguantant l'estructura en espera de temps millors.

RECUPERACIÓ I CREIXEMENT

Per sort, en els darrers dos anys hi ha hagut una certa revitalització de l'entitat que ha portat a invertir la tendència descendent. Així, fruit principalment de la recuperació del Curset Comarcal de Formació en el Lleure durant els anys 2006, 2007, 2008 i 2009, han sorgit una nova colla de joves monitors voluntaris que s'han incorporat a alguns grups. Igualment, la finalització d'una nova promoció de joves sortits del Grup de Joves Gamossinos ha donat, també, una empenta important amb la incorporació de nous monitors. A més, recentment (octubre del 2009) s'ha reobert el grup d'infants Els Petardus. Tot plegat fa pensar en una recuperació lenta però productiva i ben encaminada. Paral·lelament a la incorporació de nous monitors, hi ha hagut un augment considerable de la participació de nens i nenes en alguns grups, cosa que ha contribuït a aixecar els ànims i a tirar endavant nous projectes amb saba nova.

En aquests moments, Esplais de la Garrotxa està formada per un total de 6 grups repartits pels diferents barris d'Olot, uns 35 monitors (entre actius i de suport) i uns 240 nens i nenes. A més, d'altra banda, l'entitat es fa càrrec de gestionar l'Espai Jove Núria, per on passen habitualment 57 joves d'entre 12 i 16 anys.

L'activitat amb més participació, el Carnaval Infantil.

Més recentment, el maig del 2010, l'entitat ha inaugurat uns locals d'oficines al carrer dels Sastres, cosa que ha de permetre un millor funcionament i una millor difusió de l'activitat que realitzen els monitors.

LA FUNCIO SOCIAL I EDUCATIVA D'ESPLAIS DE LA GARROTXA AVUI

Sens dubte, en una societat canviant com ara la nostra i tenint en compte els importants canvis socials viscuts en la darrera dècada, és evident que la funció educativa dels esplais és més necessària que mai. Com diu el pedagog Albert Bayot, "l'educació en el temps lliure és una eina magnífica de transformació social a favor de valors tan importants com ara la solidaritat, la convivència i la democràcia"².

Precisament, l'ambient, les relacions, les situacions, les vivències i les experiències que es donen en un esplai són eines bàsiques per contribuir a la formació integral de la persona i a la necessària cohesió social.

Ara bé, cal que, d'alguna manera, les entitats d'educació en el lleure, com és el cas d'Esplais de la Garrotxa, facin sentir la seva veu dins el món de l'educació per reivindicar el seu lloc, la seva contribució a l'educació i la seva professionalitat. A Catalunya, l'educació en el lleure ha estat un dels puntals bàsics que més han contribuït a l'educació integral de molts dels nostres joves en les darreres tres o quatre dècades. Tal com apunta el pedagog olotí Pere Soler, "és hora de reconèixer el treball que mestres i educadors sense la condició de mestres professionals han fet i fan en el món de l'educació no escolar"³.

Al llarg d'aquests 25 anys, l'entitat ha viscut moments àlgids, essent una de les principals entitats laiques del món de l'educació en el lleure de referència a les comarques de Girona. Igualment, com moltes altres entitats similars, ha patit crisis importants que han fet perillar la seva subsistència. Avui, sembla que la travessia del desert s'ha acabat i que l'entitat reneix amb noves ganes, nous reptes i nous projectes, malgrat mantenir el seu pal de palla inicial basat en l'esplai setmanal voluntari.

Notes

¹ Trilla, J., *et al.*, *La educación fuera de la escuela. Ámbitos no formales y educación social*, Ariel Educación, Barcelona, 2003.

² Monturiol, J., *Gamossinos 20 anys. Una experiència d'educació en el lleure a Olot*, dins el pròleg d'Albert Bayot. Grup d'Esplai Gamossinos, Olot, 2002.

³ Soler, P., *L'educació en el lleure a Girona*, Universitat de Girona, Llibres del segle, Girona, 1995.

Bibliografia

AADD, 2001-2003. *El voluntariat i el moviment associatiu, en marxa!*, Generalitat de Catalunya, Institut Català del Voluntariat. Barcelona, 2003.

AUBERT, A.; DUQUE, E.; FISAS, M., i VALLS, R., *Dialogar y transformar: Pedagogía crítica del siglo XXI*. Edit Graó. Barcelona, 2004.

BARRIL, J., i ÀLVAREZ, J., *Educació en el lleure*. Barcelona, 2005.

BRUEL, A., *El voluntariat: la seva organització i els seus projectes*. IMAE. Barcelona, 1999.

MONTURIOL, J., *Gamossinos 20 anys. Una experiència d'educació en el lleure a Olot*, dins el pròleg d'Albert Bayot. Grup d'Esplai Gamossinos. Olot, 2002.

SOLER, P., *L'educació en el lleure a Girona*, Universitat de Girona, Llibres del Segle. Girona, 1995.

SOLER, P.; VELASCO, J.M.; MASOLIVER, P., i LÓPEZ, G., *Esplai a Olot*. Treball de carrera inèdit. Olot, 1985.

SOLER, P., *L'educació en el lleure a Girona, les iniciatives de l'administració, l'Església i la societat civil (1900-1981)*, Universitat de Girona. Girona, 2008.

TRILLA, J., *Pedagogia del grup i del projecte: una aproximació a l'obra de Joaquim Franch*, Eumo. Vic, 2000.

TRILLA, J., *La educación fuera de la escuela: ámbitos no formales y educación social*, Ariel. Barcelona, 2003.